

LAB 5 ARCHIVING BY DESIGN

Hoe kunnen de bronnen uit de middeleeuwse Amsterdamse gasthuisarchieven toegankelijk en actueel gemaakt worden voor jongeren? Welke vorm spreekt jongeren aan? En wat is een goede manier om aan te sluiten bij de belevingswereld van jongeren? De teams ontwerpen een creatief product dat beantwoordt aan deze vraag. In LAB 5 worden ideeën verzameld voor een prototype dat in Lab 6 wordt uitgewerkt.

Onderdelen:

- Introductie
- Brainstorm (bronnen, verhalen & ideeën)
- Uitwerken beste idee & Pitch
- Reflectie

Benodigheden:

- Presentatie voor de leerlingen
- Voor ieder team papier, stiften
- Post-its
- Stickertjes

1. Introductie

⇒ Presentatie: Docent bespreekt Lab 5 uit.

De centrale vraag van dit project is in LAB 1 geïntroduceerd: Welke mogelijkheden zijn er om onderwerpen uit de middeleeuwen actueel te maken en te verbinden met de belevingswereld van jongeren? In dit LAB werken de leerlingen in teams. Ze verzamelen de bronnen en verhalen die in de voorgaande LABs werden aangeboden en de creatieve producten die in deze LABs zijn gemaakt.

Met de centrale vraag in gedachten bedenkt ieder team een creatief product dat jongeren in contact brengt en verwondert over de middeleeuwse gasthuisarchieven van Amsterdam. Kort en krachtig wordt duidelijk wat het probleem is en brengen de leerlingen verschillende ideeën voor producten in kaart. Het einddoel van dit LAB is dat ieder team het beste idee kiest en pitcht aan de klas.

Vooruitkijkend: In LAB 6 maken de teams een prototype van het beste idee.

⇒ Presentatie: De vraag van de Stichting Middeleeuwse Archieven Amsterdam en het Stadsarchief Amsterdam is:

Help ons de middeleeuwse gasthuisarchieven van Amsterdam toegankelijk en actueel te maken voor jongeren. Welke vorm spreekt jongeren aan? Ontwerp een creatief product voor de doelgroep jongeren.

⇒ Presentatie: Docent kijkt met de leerlingen terug: wat hebben we in de voorgaande LABs gedaan?

- Kennismaken met de middeleeuwse gasthuisarchieven van Amsterdam
- Onderzoeken van de middeleeuwse bronnen
- Een link leggen met het heden door middel van de creatieve opdrachten, Gifje, Portret en een Vlog.
- Filosofische benadering van Het thema *Waarom bewaren we?*

Vandaag gaan jullie in teams werken en met de bronnen als inspiratie een idee bedenken voor een prototype.

⇒ Presentatie: Tijdens de voorgaande LABS hebben de leerlingen kennisgemaakt met de volgende bronnen (maar er zijn er nog veel meer):

De kern van het verhaal is dat zich in de Amsterdamse gasthuisarchieven bronnen bevinden, waarin verhalen verborgen liggen over de Amsterdammers uit de middeleeuwen. Deze mensen leefden in een andere maatschappij, maar kregen ook te maken met vraagstukken die voor ons heel herkenbaar zijn.

De gasthuizen waren bedoeld om de mensen die het zelf niet konden bolwerken in de samenleving op te vangen. Het ging vooral om arme zieken, ouderen en mensen van buiten de stad die ziek waren geworden. De oudste stukken uit de gasthuisarchieven zijn van ruim 600 jaar geleden. Ze zijn geschreven in een handschrift dat bijna niemand kan lezen en in een taal die de moderne Nederlander niet meer zo goed begrijpt, het Middelnederlands. Toch vertellen deze bronnen de verhalen van mensen die niet zo heel anders zijn dan wij.

Verhaal 1:

Claes Pieterszoon was ongeveer 70 jaar oud. Toen hij op de vroege ochtend van 25 januari 1574 wakker werd, leek hem een doodgewone dag voor de boeg te staan. Hij had om 8 uur een afspraak, waarvoor hij een rentebrief van het St. Pietersgasthuis bij zich had. Daarna ging hij meteen door naar de Oude Kerk. Na de mis verliet Claes de kerk om verder te gaan met zijn dag. Maar tien stond zijn hart even stil: de brief! Het was zijn taak om de brief in bewaring te houden, maar tijdens de mis was hij zo afgeleid dat hij de brief in de kerk had laten liggen. Dat was niet zo best, want zonder de brief zou het gasthuis een jaarlijks bedrag van 11 gulden mislopen. Claes deed zijn uiterste best om de brief te vinden. Hij deed een openbare oproep, hij vroeg naar de brief vanaf de preekstoel, hij sprak de minderbroeders aan, maar de dag verstreek en de brief bleef spoorloos. Claes had de moed al opgegeven toen de brief een paar dagen later toch opeens tevoorschijn kwam. Symon Gerytszoon, een twaalfjarige kwajongen, had de brief gevonden, meegenomen en de was van de zegel gepulkt. Op 30 januari moest hij dit bekennen voor de burgemeesters en de raad van de stad. Voortaan zou bovenstaande uitleg bij de brief, waarvan de zegels verongelukt waren, worden gevoegd zodat de rente geldig bleef. Claes zal zich gelukkig hebben geprezen. Het gaat hier om het waarborgen van de authenticiteit van de brief. Zonder zegel kon het tenslotte om een vervalsing gaan.

Verhaal 2:

De laatste tijd hoor je steeds meer over de druk die fast-fashion op het milieu en de maatschappij legt. We willen weer duurzaam kleding produceren en veel mensen kopen daarnaast vintage kleding en spullen. In de middeleeuwen kon je niet zomaar even naar de H&M om een nieuwe outfit te kopen. Fast-fashion bestond nog niet. Stoffen en kleurstoffen waren duur en het loon van de kleermaker was iets waar mensen jaren voor moesten sparen. De meeste mensen hadden daarom een zeer beperkt aantal outfits, het dagelijkse pak en als je mazzel had een iets chiquer setje. Vooral de dagelijkse kleding was grauw, zonder veel kleur.

In de archieven vinden we testamenten waarin mensen hun spullen nalaten aan anderen. Alle potten, pannen, bекers en borden krijgen een nieuwe eigenaar. Niets wordt weggegooid. Zo laat Trijn haar grijze mantel met bont na aan haar zus en haar dagelijkse pak aan een andere vrouw. De rest van haar spullen gaat naar het gasthuis. Heel duurzaam dus. Daarbij hoopt Trijn dat haar ziel door deze goede daad snel in de hemel komt.

Verhaal 3:

In dit verhaal heeft Henk Spenckhuizen ruzie met een Nonnenklooster. Hij heeft een huis naast de binnenplaats van het Nieuwe Nonnenklooster gekocht. Het was in de middeleeuwen gebruikelijk dat de gebouwen rondom kloosters geen ramen hadden, zodat de nonnen de nodige privacy hadden. Dat gold ook voor het huis van Spenckhuizen. Hans hield zich echter niet aan die regel en zette ramen in zijn huis die uitkeken op het terrein van de nonnen.

We weten tegenwoordig allemaal dat het slim is om de webcam van je laptop af te plakken om pottenkijkers buiten te houden. Zo zien we maar dat de middeleeuweners net als wij nu te maken hadden met privacy-issues.

Verhaal 4:

Tegenwoordig zitten veel mensen wel eens met de handen in het haar als oma niet meer goed voor zichzelf kan zorgen. De zorg voor ouderen is daarnaast ook nog eens ontzettend duur. In middeleeuws Amsterdam was dat niet anders. In de gasthuisarchieven vinden we verhalen over hoe de Amsterdammers uit de middeleeuwen worstelden met de zorg voor hun bejaarden. Zo lezen we over Lijsge Pietersdochter. Zij was in 1552 ongeveer 80 jaar oud toen zij door meester Reyer Lambert, wellicht haar zoon, naar het St. Pietersgasthuis werd gebracht. Hiervoor moest hij elk jaar dat leefde 20 gulden aan het gasthuis betalen en dat was in die tijd niet niets! Lijsge overleed op 25 juni 1555 in het St. Pietersgasthuis. Haar oude dag had Reyer dus 80 gulden gekost.

- ⇒ Presentatie: Meer bronnen en verhalen uit de gasthuisarchieven kan je vinden bij Geschiedenislokaal Amsterdam op de website van het Stadsarchief Amsterdam: <https://www.geschiedenislokaalamsterdam.nl/thema/middeleeuwse-gasthuizen>

2. Brainstorm (bronnen, verhalen & ideeën)

- ⇒ Presentatie: Docent legt opdracht uit

Leerlingen werken in teams aan een eigen ontwerp en maken gezamenlijk een Mindmap. De docent is hierbij procesbegeleider.

Per team een groot (A3) papier. Teken in het midden een rondje of vierkant met een kernwoord.

Maak 3 vakken en schrijf op:

- Bronnen
- Thema
- Idee

Bronnen:

Middeleeuwse bronnen.

- Wat weet je nog van middeleeuwen en de bronnen uit de Amsterdamse gasthuisarchieven?
- Waarom bewaren we? Wat bewaar jij?

Thema:

Thema's toen en nu.

- Welke thema wil je verder onderzoeken?
- Welk actueel verhaal wil jij vertellen?

- Welke vorm heeft het product waarmee je jongeren wil bereiken?

Idee voor een product:

Brainstorm 1

- Ideeën verzamelen
- Ieder teamlid werkt 5 minuten zelfstandig.
Schrijf zoveel mogelijk ideeën op in de vorm van een tekening, woord of gedachte. Elk idee krijgt een eigen Post-it
- Alle ideeën op de post-its worden hardop, binnen het team, voorgelezen.
Hierbij worden de ideeën, gesorteerd op overeenkomende producten, op het A3 vel geplakt.

Brainstorm 2

- Prioriteit geven aan de beste ideeën: Ieder teamlid plakt een sticker bij de drie ideeën die hij/zij het best vindt.
- Het idee dat de meeste stickers heeft gekregen, zal uitgewerkt worden als prototype.
- Keuze maken: Hoe en in welke vorm werkt het team dit idee uit?

3. Uitwerken beste idee & Pitch

Pitch

Idee scherp stellen

- Ieder team werk het beste idee uit tot een pitch van 1 minuut.
- Teampresentatie aan de groep, de docent is hierbij procesbegeleider.
- Met de groep in gesprek om het idee nog concreter te maken. Hierbij stelt de groep vragen aan het team.

4. Reflectie

⇒ Docent bespreekt het proces.

Is er een duidelijke rolverdeling gemaakt voor het volgende LAB?